

**Nep priznanie náhrady trov konania britvou striktného gramatického výkladu
a úvaha de lege ferenda**

(autor: Mgr. Tomáš Čík, advokátsky koncipient)

Úvod

V nasledujúcom príspevku sa pokúsime našim recipientom priblížiť problematiku trov konania v novo koncipovanom civilnom procese. *In concreto* sa zameriame na interpretáciu § 255 ods. 1 CSP, ergo bližšie rozanalyzujeme zásadu „úspechu v spore“ ovládajúcu platenie trov konania, v prípade niektorých nuansí. Na úvod podotýkame, že Civilný sporový poriadok, ako nový procesný kódex, priniesol so sebou niekoľko aplikačných problémov, s ktorými sa bude musieť právnická obec vysporiadať. Relevantným nástrojom umožňujúcim naplniť túto ambíciu sa javí (napríklad) aplikácia vhodnej výkladovej metódy relevantnej právnej normy. V tomto smere poukazujeme najmä na eventuálne komplikácie spojené s náhradou trov konania v sporoch o náhradu škody na zdraví (kedy výška plnenia závisí od znaleckého skúmania či od úvahy súdu).

I.

Z našej právnej praxe sú nám známe viaceré prípady, kedy súdy rôznych inštancií túto otázku podľa nášho názoru nesprávne právne posúdili, čím boli dotknuté viaceré základné práva a slobody oprávnených subjektov. Príčinou tohto kvalitatívneho zlyhania súdnych rozhodnutí je *prima facie* aplikácia striktného gramatického výkladu. Súdy v praxi svoje rozhodnutia domnelo verifikujú cez prizmu § 256 ods. 1 CSP, t.j. vo svetle doslovného gramatického výkladu čiastočného úspechu v spore. Subsidiárne pritom dodávajú, že zákonodarca nereflektoval v novom procesnom predpise dovtedy bezproblémové ustanovenie § 142 ods. 3 OSP, umožňujúce priznať žalobcovi plnú náhradu trov konania z prisúdenej sumy, ak výška plnenia závisela od úvahy súdu alebo od znaleckého dokazovania. Akceptáciou danej argumentačnej línie dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd), ako aj k porušeniu práva na súdnu ochranu (čl. 46 Ústavy SR), čo nemožno v demokratickom právnom štáte akceptovať. *Vice versa* vychádzajúc zo záverov slovenskej procesualistiky, ako aj s ohľadom na dôvodovú správu k CSP je zrejmé, že orgány aplikácie práva sa nemôžu pri rozhodovaní o subjektívnych právach strán sporu uspokojiť so *sensu stricto* doslovnou interpretáciou relevantnej normy, a *contrario* musia prioritne aplikovať iné, vhodnejšie metódy výkladu.

II.

Na podporu svojej argumentácie poukazujeme primárne na právnu doktrínu, ako aj na závery súdnej praxe majúce pre danú tematiku kardinálny význam.

a) Napriek tomu, že súčasná právna úprava neobsahuje identické gramatické znenie pôvodného § 142 ods. 3 OSP, podľa dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku „(...) môže súd **priznať náhradu trov konania v plnej výške aj v prípade, ak súd priznal nárok úspešnej strane, avšak nie v požadovanej výške. Ide o prípady, kedy výška nároku závisí od úvahy súdu. Príkladom je náhrada nemajetkovej ujmy v sporoch o ochranu osobnosti - určenie, že bola porušená zásada**

rovnakého zaobchádzania a povinnosť žalovaného sa ospravedlniť priznané boli, avšak náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch nebola priznaná v požadovanej výške.“ Totožný právny záver vyplýva aj z odborného článku „Rekodifikácia civilného procesného práva: Trovy konania a ich náhrada“ publikovaným v Bulletin slovenskej advokácie, podľa ktorého „**Princíp vyjadrený v § 142 ods. 3 OSP bude uplatňovaný naďalej, a to na základe interpretácie všeobecného § 255 CSP v súlade s čl. 2 ods. 1, čl. 3 ods. 1 a čl. 4 CSP, o čom svedčí aj dôvodová správa k CSP.**“ (In: SEDLAČKO, F. et. al.: Rekodifikácia civilného procesného práva: Trovy konania a ich náhrada. Bulletin slovenskej advokácie, 2016, č. 3, s. 4).

Nárok žalobkyne na plnú náhradu trov konania podporuje aj právny názor v komentári k Civilnému sporovému poriadku, kde sa uvádza „Zásadu úspechu vo veci treba uplatniť aj na konania, v ktorých výška plnenia závisí od úvahy súdu (sudcovské právo) alebo od znaleckého posudku. V týchto prípadoch však **nejde o procesne neúspešného žalobcu, ak mu bola priznaná aspoň časť žalobou uplatneného nároku. Nemožno ho totiž ad absurdum zaťažiť procesnou zodpovednosťou za predvídanie výsledku na základe úvahy súdu alebo znaleckej činnosti. [...] Priznanie plnej náhrady trov konania výlučne z prisúdenej sumy je v tomto prípade zdôvodniteľné cez interpretáciu pojmu „úspech vo veci“ (§ 255 CSP), keďže ten, ako je uvedené vyššie, sa skúma čo do právneho základu, a nie čo do výšky priznaného nároku**“ (In: ŠTEVČEK, M.; FICOVÁ, S.; BARICOVÁ, J.; MESIARKINOVÁ, S.; BAJÁNKOVÁ, J.; TOMAŠOVIČ, M. et al.: Civilný sporový poriadok. Komentár. C. H. Beck, Praha 2016, s. 926 – 927).

b) V prospech argumentačnej línie autora svedčí aj názor vyslovený Ústavným súdom SR v jeho uznesení zo dňa 8.2.2017, sp. zn. I. ÚS/56/2017, v ktorom explicitne konštatoval: „Civilný sporový poriadok už nemá ustanovenie obdobné úprave obsiahnutej § 142 ods. 3 OSP, ktoré sa uplatňovalo ako *lex specialis* vo vzťahu k úprave obsiahnutej v § 142 ods. 2 OSP. Z uvedeného síce vyplýva, že nepatrný úspech už Civilný sporový poriadok nepozná (a preto pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov sa podľa Civilného sporového poriadku zohľadňuje každý neúspech), avšak **ani nová právna úprava nevyklučuje osobitný režim posudzovania úspechu v konaní a nárokov na náhradu trov v prípadoch, keď výška plnenia závisela od znaleckého posudku alebo úvahy súdu, a to z hľadiska výsledku v zásade zhodne ako podľa doterajšej úpravy.**“

Uvedená problematika (t.j. prípustnosť náhrady trov konania z tzv. „prísudku“) bude opätovne predmetom ústavného prieskumu. Z dielne advokátskej kancelárie totiž vzišla individuálna sťažnosť vo veci namietaného porušenia práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd) a práva na súdnu ochranu (čl. 46 Ústavy SR), ktorá bola uznesením ÚS SR zo dňa 29.11.2018, sp. zn. IV. ÚS/652/2018 prijatá na ďalšie konanie a meritórne posúdenie.

K otázke náhrady trov konania v prípade, ak výška plnenia závisela od úvahy súdu, eventuálne od znaleckého dokazovania zaujala súdna prax jednoznačné právne stanovisko, ktoré je pravidelne pertraktované v rozhodnutiach všeobecných súdov všetkých inštancií. V tejto súvislosti poukazujeme na právnu vetu **rozsudku Krajského súdu v Trnave zo dňa 13.12.2017, sp. zn. 10Co/191/2017**, ktorá znie: „Zásadu úspechu vo veci (§ 255 CSP) treba uplatniť aj na konania, v ktorých výška plnenia závisí od úvahy súdu alebo od znaleckého posudku. V týchto prípadoch však **nejde o procesne neúspešného žalobcu, ak mu bola priznaná aspoň časť žalobou uplatneného nároku, nemožno ho totiž ad absurdum zaťažiť procesnou zodpovednosťou za predvídanie výsledku na základe úvahy súdu alebo znaleckej činnosti. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania je potrebné rozlíšiť čo je základné a čo sprevádzajúce. Za základné sa považuje rozhodnutie, že do žalobcovho práva bolo zasiahnuté, výška ujmy je potom druhotná a nadväzujúca. Rovnako odborná otázka posudzovaná znalcom môže presahovať možnosti strany sporu, ktorá napr. výšku škody „iba“ odhaduje. Aj tu je primárny fakt, že škoda bola spôsobená; jej výška nasleduje. Žalobcu v takejto veci preto treba považovať za plne procesne úspešného, keďže mal plný úspech čo do základu uplatneného nároku a súčasne výška plnenia, vyplývajúca**

z tohto jeho procesného úspechu, závisela výlučne od úvahy súdu. Nárok na plnú náhradu trov konania sa priznáva iba z prisúdenej sumy, čo treba vyjadriť vo výroku rozsudku.

Priznanie plnej náhrady trov konania žalobcom z tzv. prisudku vyplýva aj z **uznesenia Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 21.6.2017, sp. zn. 14Co/100/2017**, ktorý konštatoval: **„Pokiaľ žalobkyňa bola plne procesne úspešná čo do základu a výška plnenia vyplývajúca z tohto jej procesného úspechu závisela od znaleckého posudku, žalobkyňa má právo na plnú náhradu trov. Aj keď Civilný sporový poriadok nemá obdobné ustanovenie, pri posudzovaní nároku na náhradu trov konania je potrebné vychádzať z rovnakých princípov v časti, ktorá sa týka výšky plnenia závislej od znaleckého posudku konania z prisúdenej sumy.“** (totožne: rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 11.9.2018, sp. zn. 14Co/93/2018, uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 23.2.2018, sp. zn. 14Co/17/2017, rozsudok Okresného súdu Bratislava I zo dňa 24.5.2018, sp. zn. 23C/191/2015, rozsudok Okresného súdu Bratislava I zo dňa 8.12.2016, sp. zn. 11C/168/2012).

S ohľadom na prezentovanú argumentáciu je nutné apelovať na sudy všetkých inštancií, aby pri posudzovaní otázky náhrady trov konania za prezentovaných skutkových okolností dôsledne reflektovali citované závery súdnej praxe, ako aj názor razený právnou doktrínou. *Vice versa* odlišné posúdenie náhrady trov konania súdom druhej inštancie by malo za následok porušenie princípu právnej istoty a princípu legitímnych očakávaní. V tomto kontexte akcentujeme nález Ústavného súdu SR zo dňa 21.11.2017, sp. zn. III. ÚS 289/2017, publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu SR pod č. **43/2017**, podľa ktorého **„Súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t.j. aj rozhodnutia iných sudcov (resp. senátu) toho istého súdu, a túto judikatúru musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú. Naopak, postoj všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje základnému princípu materiálneho právneho štátu.“**

S prihliadnutím na prezentované máme za to, že nepriznaním plnej náhrady trov konania za predostretých podmienok ukracujú sudy žalobcov na ich zákonom chránených právach. Pre úplnosť podotýkame, že **všeobecné sudy nie sú viazané doslovným gramatickým znením zákona, a contrario môžu, ba dokonca sa musia od doslovného znenia právneho textu odchýliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov** (totožne: nález Ústavného súdu SR zo dňa 1.7.2008, sp. zn. III. ÚS 341/07, publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu SR pod č. **36/2008**).

III. Záver

Odhliadnuc od uvedeného sa nám právne najčistejším riešením javí vhodná novelizácia civilného kódexu, ktorou by zákonodarca explicitne upravil otázku náhrady účelne vynaložených trov konania v prípadoch, kedy výška plnenia závisí od znaleckého posudku alebo je plne v decízii konajúceho súdu. Navrhujeme preto v záujme právnej istoty a dôsledného rešpektovania základných hodnôt materiálneho právneho štátu doplniť aktuálny § 255 CSP o nový odsek 3 (v ktorom by sa premietol spreď rekodifikácie aplikačne bezproblémový § 142 ods. 3 OSP) v nasledovnom znení:

Podľa § 255 ods. 3 CSP **„Aj keď mal účastník vo veci úspech len čiastočný, môže mu súd priznať plnú náhradu trov konania, ak mal neúspech v pomerne nepatrnej časti alebo ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu; v takom prípade sa základná sadzba tarifnej odmeny advokáta vypočíta z výšky súdom priznaného plnenia.“**